

Список бібліографічних посилань:

1. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України/ Авт.-упоряд. В. П. Тимошук. – Київ: Факт, 2003. – 496 с.
2. Адміністративне право зарубіжних країн [курс лекцій] / О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, О. Є. Користін та ін. ; за ред. О. В. Кузьменко; НАВС. – Київ: Юрінком Інтер, 2014. – 525 с.
3. Михайлюк Я. Б. Загальна характеристика правового регулювання надання адміністративних послуг в Європейському Союзі / Я. Б. Михайлюк // Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. – 2015. – Серія «Право». – Вип. 34. – Т. 2. – С. 113-117.
4. Адміністративні процедури і адміністративне судочинство в Німеччині: зб. матеріалів. – Київ: Німец. фонд міжнар. прав. співробітництва, 2006. – 180 с.

УДК 342.565.4

Інна Володимирівна МЕЛЬНИК,

начальник відділу по забезпеченню керівництва та звернень громадян Харківського апеляційного адміністративного суду

ПРАВОВИЙ СТАТУС ЕКСПЕРТА З ПИТАНЬ ПРАВА В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

З 15 грудня 2017 року вступив у силу Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» котрим було внесено зміни до зазначених актів та викладено їх у новій редакції. Основним завданням зазначеного Закону було забезпечити ефективну реалізацію права на справедливий суд в Україні за допомогою нормативного врегулювання процесуальних механізмів [1].

Однією із новел, яка була введена в Кодекс адміністративного судочинства України (далі КАС України), стало запровадження інституту експерта з питань права.

Учасники справи набули права подавати до суду висновки експерта у галузі права щодо застосування аналогії закону чи аналогії права, змісту норм іноземного права згідно з їхнім офіційним або загальноприйнятим тлумаченням, практикою застосування, доктриною у відповідній іноземній державі. Разом з тим висновок експерта у галузі права не може містити оцінки доказів, вказівок про достовірність чи недостовірність того чи іншого доказу, про переваги одних доказів над іншими, про те, яке рішення має бути прийнято за результатами розгляду справи. При цьому висновок експерта у галузі права не є доказом, має допоміжний

(консультативний) характер і не є обов'язковим для суду. Суд може посилатися в рішенні на висновок експерта у галузі права як на джерело відомостей, які в ньому містяться, та має зробити самостійні висновки щодо відповідних питань [2].

Крім того, нововведенням КАС України стало розширення можливостей учасників справи подавати до суду висновок експерта. Так, у ст. 104 передбачено можливість проведення експертизи на замовлення учасників справи, а не лише на підставі ухвали суду. Зокрема, учасник справи має право подати до суду висновок експерта, складений на його замовлення в позасудовому порядку. При цьому, у висновку експерта зазначається, що висновок підготовлено для подання до суду та експерт обізнаний про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок.

Експерт, який склав висновок за зверненням учасника справи, має такі ж права і обов'язки, що й експерт, який здійснює експертизу на підставі ухвали суду.

Слід зауважити, що на рівні судів касаційної інстанції та конституційної юрисдикції своєрідні «експерти з питань права» працюють та надають свої висновки вже досить тривалий час. З прийняттям нової редакції КАС України суди нижчих інстанцій також отримали змогу застосовувати цей інститут при розгляді конкретних судових справ [3].

Досить тривалий час процесуальне законодавство не містило положень про експерта в галузі права. Сторони на обґрунтування своєї позиції надавали письмовий висновок науково-правової експертизи, а суд не мав підстав відмовляти в долученні його до справи. Такий висновок не підпадав ні під ознаки висновку судового експерта, ні під звіт фахівця, однак відображав певну правову позицію щодо застосування закону, яку суду доводилося враховувати під час розгляду справи.

Практика надання науково-правових експертиз до суду була досить поширеною. Такі експертизи проводилися як за запитами приватних осіб, так і за призначенням судів. Найчастіше це стосувалося резонансних справ або тих, які зачіпали важливі суспільні інтереси.

Можна сперечатися щодо того, чи узгоджувалися такі дії судді із чинним на той час процесуальним законодавством, однак необхідність відповіді на певні питання теорії права була очевидною з точки зору потреби повного і всебічного розгляду справи.

Процесуальне законодавство покладає на експерта у галузі права дві функції: 1) застосування аналогії права та аналогії закону; 2) використання норм іноземного права згідно з їх офіційним або загальноприйнятим тлумаченням, практикою застосування, доктриною у відповідній іноземній державі.

Із ч. 6 ст. 7 КАС України випливає, що її застосування необхідне, коли наявна неврегульованість (тобто прогалина правового регулювання) в

конкретному випадку. Разом з тим, крім прогалин у праві, існують колізії, різночитання, невизначеність у застосуванні закону в часі. Важкими для правозастосування також є питання розуміння принципів, їх змісту та співвідношення стосовно конкретної фабули справи.

В умовах проголошеного в Україні верховенства права, з розвитком законодавства, такі проблеми будуть загострюватися. Оскільки верховенство права означає перевагу принципів (основоположних ідей), доктрин та концепцій над писаним (формальним) правом. Про це йдеться у ч. 1 ст. 6 КАС України. Такий підхід означає, що аргументація судового рішення, особливо у справах з неоднозначним суперечливим законодавчим регулюванням, має містити не тільки посилання на статті нормативних актів, а й ширше обґрунтування і пояснення. Тобто, перед судом часто постає проблема тлумачення законів щодо конкретної справи у конкретному випадку правозастосування. Саме проблему тлумачення, на нашу думку, має вирішувати експерт у сфері права під час розгляду конкретної справи [4].

Зaproвадження експерта в галузі права як нового учасника адміністративного процесу є значним кроком в забезпеченні дотримання основних засад (принципів) адміністративного судочинства.

Список бібліографічних посилань:

1. Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03. 10. 2017 № 2147-VIII: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2147-19/page>

2. Аналітика. Новий КАСУ і нові стандарти доказування // Українське право – 13. 12. 2017: [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_analyst/noviy-kasu-i-novi-standarti-dokazuvannya/

3. Наталія Зозуля. Експерт з питань права: проблема процесуального статусу. // Українське право – 14.12.2017: [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_analyst/ekspert-z-pitan-prava-problema-protseualnogo-statusu/

4. Александр Поливодский. Эксперт в отрасли права: новелла процессуального законодательства или устоявшаяся практика, закрепленная в законе? 10. 02. 2018: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://barristers.org.ua/news/ekspert-v-otrasly-prava-novella-protseualnogo-zakonodatelstva-yly-ustoyavshayasya-praktyka-zakreplennaya-v-zakone/>

5. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/paran10081#n10081>

6. Закон України «Про судоустрій та статус суддів» від 7 липня 2010 р. № 2453- УІ: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>

7. Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу» 10.02.1995 № 51/95-ВР: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/51/95->

УДК 342. 92

Оксана Володимирівна ПАНАСЮК,

Завідувач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

<http://orcid.org/0000-0003-1621-687X>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ «ЗАКОННІСТЬ» ТА «ДИСЦИПЛІНА»

Важливим чинником ефективності державного управління є дотримання вимог законності та дисципліни, тому вдосконалення теоретичних засад забезпечення законності та дисципліни в державному управлінні є і досі актуальним питанням.

Не можна сказати, що проблема забезпечення законності та дисципліни в державному управлінні залишалася поза увагою вчених – їй присвячені наукові праці В. Б. Авер'янова, О. Ф. Андрійко, Ю. П. Битяка, В. М. Гарашука, Н. Р. Нижник, О. Ю. Оболенського, С. Г. Стеценка, В. В. Цветкова та інших адміністративістів, але не слід стверджувати й того, що вона знайшла своє остаточне вирішення. Зокрема, свідченням недостатньої наукової розробленості цієї тематики є наявність різних, а подекуди і протилежних законодавчих визначень та наукових тлумачень (розуміння, визначень) термінів «законність» та «дисципліна», що негативно відбивається на правозастосовній діяльності під час виконання покладених на суб'єктів державного управління завдань, функцій та обов'язків і реалізації наданих їм повноважень, під час визначення способів (методів) та форм забезпечення законності й дисципліни, визначення виду та міри юридичної відповідальності за порушення передбачених законодавством вимог тощо.

Сучасний стан наукової розробки питань забезпечення законності та дисципліни в державному управлінні характеризується такими особливостями: значним впливом на розуміння цих категорій попередніх розробок представників радянської теорії державного управління та адміністративного права; зміною розуміння сутності та меж державного управління після законодавчого закріплення поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову (ст. 6 Конституції України);